

MNENJA

21.4.2009
DELO

Gostujoče pero

Vojna bremena slovenskih odnosov z Italijo

Bliža se mesec maj, ko naj bi se po mnenju predsednika Unije Istranov Massimiliana Lacote zgodila, tako kot nedavno v Lokvi, množica podobnih komemoracij širom po Primorski in Istri. Pri tem je zagrozil s posegom pri pristojnih evropskih organih kot tudi s posegi Farnesine, to je z diplomatskimi incidenti, če bi udeležence komemoracij pri tem kakor koli ovirali. Grožnje, ki jim gre verjeti, saj jih je uresničil že v primeru Lokve. Zato je za razumevanje teh skrbno pripravljenih in za fasado pietete skritih propagandnih akcij treba širše osvetliti njihov kontekst, namen, ozadje in politični profil njihovega organizatorja, da slovenska javnost ne bi nasedla kakšnim enostranskim oziroma poenostavljenim interpretacijam dogajanja, kakor se je zgodilo v primeru Lokev.

MILAN GREGORIČ

publicist

Agresivni revanšisti

Komemoracijo v Lokvi je organizirala Unija Istranov - Svobodna istrska provinca v izgnanstvu, to je ena najbolj agresivnih in revanšističnih optantskih organizacij, kar je na simbolni ravni razvidno tudi iz njenega imena, s katerim nam hoče povedati, da je Istra zaslužjena (in bi jo bilo treba, seveda, osvoboditi) in da so oni njeni svobodni izgnanci. Sestavljajo jo *Famiglie* (družine) istrskih mest, zdaj tudi že otroci in vnuki optantov. Nasprotujejo osimskim sporazumom, so proti prevzemu odškodnine za zapuščeno premoženje in za njegovo vračanje v naravi. Odločno so podprli tudi vsakršne destabilizacijske projekte v Istri med razpadanjem Jugoslavije (kupovanje duš, dvojno državljanstvo, istrsko čezmejno regijo, svetovne kongrese Istranov idr.).

Pred dvema letoma so v Trstu organizirali kongres izgnancev in beguncev, »žrtev nacifašističnih režimov, komunističnih režimov nekdanjega vzhodnega bloka in Turčije«, na katerega pa niso pripustili Društva izgnancev Slovenije z njegovimi 85 sekcijami in 17.000 člani, pa čeprav je bil to tudi kongres žrtev nacifašizma. Pri tem je tudi zanimivo, da se kongresa ni udeležilo npr. Združenje beguncev Julijske krajine in Dalmacije kot ena najmočnejših in neke vrste krovnih optantskih organizacij, ki pa se distancira od radikalnih in bojevitih stališč UI in mnogih njenih akcij, tudi takih, kakršna je bila tista v Lokvi.

»Operacija fojbe«

Dogodek v Lokvi je sestavni del velike »operacije fojbe«, ki ima v Italiji dolgo in zanimivo zgodovino. Na podlagi določb pariške mirovne pogodbe je Italija po drugi svetovni vojni ustanovila lastno komisijo, ki naj bi njene vojne zločince postavila pred sodišče. Deloma po zaslugi medvojnega prestopa Italije na zavezniško stran in deloma zaradi napetosti hladne vojne je preiskava ob spretni manevrih italijanske diplomacije ugasnila sama po sebi in tako ni bil nihče od osumljenih postavljen pred sodišče. Nasprotno, komisija je že zgodaj med preiskavo fašističnih zločinov začela zbirati tudi dokazni material o izvršenih zločinih zmagovalcev, zlasti Jugoslavije.

Tako je počasi nastal preobrat in je Italija namesto obsodbe fašističnih zločinov pohitela najprej s povojnimi procesi proti osumljenim pripadnikom lastnega odporniškega gibanja, zlasti tistim na območju Julijske krajine, in nato še proti slovenskim in hrvaškim pripadnikom partizanskih enot. Spremljala jih je silovita propaganda, da so bile namreč žrtve fojbe pobite zgolj zato, ker so bili Italijani oziroma da smo z nasiljem zavestno povzročili ekodus z namenom etničnega čiščenja in s tem preko nezastarljivih zločinov zarisali krivične meje. Ne glede na to, da sodni del te ofenzive ni dal konkretnih rezultatov, je kot celota dosegla svoj cilj. Italijanski javnosti so bili precej oprani možgani in bil ji je vsiljen »desni model sprave«, ob vznožju predvsem dveh spomenikov kot simbolov trpljenja, in si-

Za trajno sanacijo stanja duha bi se morale slovenske in italijanske oblasti, morda tudi s pomočjo EU, vendarle že dogovoriti za sklop pravih dejanj, ki so predvidena v mednarodni diplomaciji sprave.

preprečili podobno komemoracijo, je tudi vedel, da ljudje na Primorskem še nismo pozabili grozot fašizma, da slabo prenašamo sprenevedanje Italije glede lastne preteklosti, da smo bili ogorčeni nad izjavami Napolitana itn. V tiskovnem sporočilu UI (27. 1. 2009), v katerem je pobudo sicer predstavil v njeni najbolj nedolžni pietetni luči, tudi ni pozabil podčrtati, da gre za poklon »neoboroženim civilistom, deportiranim v razvpitih štiridesetih dneh jugoslovanske okupacije Trsta«, in da se bodo komemoracije udeležili »nekateri delegati drugih držav ter posamezni mednarodni opazovalci, ki bodo prišli nalašč za ta dogodek«. Iz tega lahko sklepamo, da je zavestno pripravljal še en incident širšega medijskega dometa, in to mu je tudi uspelo.

Odmevi v tisku in med politiki

Že dan zatem je vest o incidentu povzel veliki desničarski dnevnik *Il Giornale*, in to s skoraj srhljivimi konotacijami kot npr.: »Trobojnica z rdečo zvezdo, titovke, slogani iz nekdanjih časov in žalitve (Berlusconi fašist) so ustavili skupino istrskih ezulov, ki so hoteli položiti cvetje na fojbo ... Nekaj otrok je v stilu Hamasa nosilo uniforme z jugoslovanskimi simboli ... Vinjeni mladeniči, ki so bili videti podivjani, so izzivali fizični spopad, nekateri s palicami z železno konico v rokah ...« Sledile so podobne objave v italijanskem obmejnem tisku. Dne 2. marca 2009 je propadla komemoracija že odmevala tudi v tržaškem občinskem svetu, kjer so bile sprejete kar štiri resolucije, ki so v milejši ali ostrejši obliki obsojale slovensko stran in zahtevale posege italijanskega zunanjega ministrstva.

Tudi slovenska senatorka Tamara Blažina, članica Demokratske stranke, je obsodila incident in pripisala krivdo slovenski strani. SKGZ se do dogodka ni izrecno opredelila, je pa poudarila, da moramo bolj pozorno prisluhniti drug drugemu in poskušati razumeti doživete tragedije ter zaupati poročilu mešane zgodovinske komisije. Stranka Slovenska skupnost pa je pobudo za komemoracijo odločno obsodila, »ker je bila zamišljena, organizirana in izpeljana kot odkrita provokacija z edinim ciljem netenja sporov med ljudmi«. Izrazila je tudi podporo domačinom za njihov spontani in odločni odpor ter priznanje slovenski policiji, ki je s potrebno mero modrosti in profesionalnosti preprečila, da bi se verbalni spor sprevrgel v fizični obračun. Lacota pa je še istega dne razposlal tiskovno sporočilo, v katerem je incident najostreje obsodil, napadel vodstvo slovenske manjšine, ker ni obsodilo dogodka, napovedal ponovitev komemoracije v Lokvi maja in, kot že navedeno v uvodu, množico podobnih komemoracij širom po Primorski in Istri ter v primeru oviranja le-teh zagrozil s posegom pri evropskih organih in z diplomatskimi posegi Farnesine.

Za pomiritev sprtih duhov

Opozorila nekaterih poročevalcev s kraja dogodka v Lokvi, »da v našem prostoru ne bo miru, če se bo šlo tako naprej«, je treba vzeti resno na znanje, saj je malo manjkalo, da ni prišlo do fizičnega obračuna. Še zlasti ko UI napoveduje ponovitev dogodka in nove številne komemoracije drugje. Za začetek mislim, da bi morale najprej italijanske oblasti obrzdati razgrete glave v UI in njihove politično motivirane apetite po komemoracijah. Mi pa bi morali v sodelovanju z lokalnimi italijanskimi oblastmi izbrati nekaj krajev, kjer preverjeno ležijo italijanske žrtve, ter omogočiti ljudem, da se neovirano poklonijo njihovem spomenu, kot to mi počnemo v Gonarsu, na bazoviški gmajni in na openskem strelišču. Ne bi pa to smelo biti v režiji in pod simboli organizacij, ki se odkrito razglašajo za revanšistične ali pa gojijo apologijo fašizma.

Za trajno sanacijo stanja duha pa bi se morale slovenske in italijanske oblasti, morda tudi s pomočjo EU, vendarle že dogovoriti za sklop pravih dejanj, ki so predvidena v mednarodni diplomaciji sprave. To

je, da se mora agresor prvi z jasnimi besedami opravičiti napadeni državi pred njenim parlamentom ali drugo državno institucijo za storjeno medvojno in v našem primeru tudi predvojno fašistično gorje. Nato se napadena država na podoben način opraviči agresorju za povojno maščevanje nad njim. To vse prispeva k pomiritvi sprtih duhov in postavi temelje za trdno in trajno sožitje. V nasprotnem primeru bodo strasti tele naprej, zastrupljale medsebojne odnose in ustvarjale incidentna stanja. Z zahtevanim vstopom dneva spomina v italijanske učbenike pa se bo njegov naboj revanšizma polagal novim rodovom tako rekoč že v zibelko.

Tudi Slovenijo še čaka katarza

Čeprav ni dvoma, da se je v Lokvi za fasado pietete skrivala tudi provokacija, ne more biti naš odgovor na to rdeča zvezda, še najmanj na glavah nič hudega slutečih otrok. Še zlasti ne v času, ko nam iz zemlje, kraških jam in zapuščenih rudniških rogov vstajajo divizije skeletov in mumificiranih trupel ter nas zgrozene opozarjajo na srhljivo dediščino, ki nam jo je zapustila rdeča zvezda (kot simbol revolucije), kar še danes zapleta tudi naše odnose z zahodnimi sosedi, pa čeprav Italijani sploh niso bili glavna tarča teh pobojev. Tako tudi nas, ne samo Italijane, še čaka katarza, to je resno soočenje z lastnimi zločini. Za zdaj smo namreč eni in drugi enotni in spravljeni predvsem pri obsodbi tujih zločinov, ne pa tudi svojih. To, da smo bili napadena stran in med zmagovalci, ki so si spriči strahotnih vojnih žrtev odpustili lastne grehe, še v ničemer ne zmanjšuje teže naših dejanj in naše odgovornosti zanje.

In navsezadnje se moramo zavdati, da so naši odnosi z Italijo precej obremenjeni tudi zaradi permanentne medijske vojne, ki jo izvajajo močne, utečene in učinkovite desničarske informacijske strukture, ki resno pogojujejo politiko italijanskih vlad in obenem nemoteno ponujajo italijanskemu javnemu mnenju in Evropi izkrivljeno podobo Slovenije, kot je bil to primer tudi v Lokvi. Mi pa, brez prave strategije samoobrambe in brez ustreznih informacijskih struktur, ki bi neposredno navezovala stik z italijanskim in mednarodnim javnim mnenjem, to početje v glavnem neobgledno opazujemo in štejemo medijske in diplomatske poraze.

